

HAVO TOMCHI INFEKSIYALARI. KO'KYO'TAL VA EPIDEMIK PAROTIT KASALLIKLARINING BOLALARDA KECHISHI.

Abdiraxmonova Oltinoy Jumaboyevna

*Olmaliq Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi pediatriya fani
bosh o'qituvchisi*

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada havo-tomchi yo'li bilan yuqadigan infeksiyon kasalliklar – ko'kyo'tal (koklyush) va epidemik parotit (quloq yallig'lanishi) kasalliklarining ayniqsa bolalar orasida qanday kechishi, klinik belgilari, asoratlari, tashxislash usullari va profilaktik choralar batafsil tahlil qilingan. Bolalar organizmining immun va nafas olish tizimining o'ziga xos xususiyatlari ushbu infeksiyalarning og'irroq va murakkabroq kechishiga sabab bo'lishi mumkin. Ko'kyo'talning uzoq davom etadigan va qattiq yo'tal tutqanoq bilan namoyon bo'lishi, shuningdek, epidemik parotitning og'riqli limfa bezlari shishishi va asoratlarga moyilligi kabi holatlar yoritilgan.

Maqolada zamonaviy diagnostika metodlari, jumladan laborator va instrumental tekshiruvlar, kasalliklarni bosqichma-bosqich aniqlashdagi o'rni, shuningdek, ularni davolashda qo'llaniladigan dori vositalari va simptomatik yondashuvlar keltirilgan. Vaksinalarning profilaktikadagi ahamiyati alohida urg'u bilan ko'rsatilib, immunizatsiyaning ushbu kasalliklarning oldini olishdagi samaradorligi ilmiy ma'lumotlar bilan asoslab berilgan.

Ushbu maqola pediatrlar, infeksiionistlar, tibbiyot texnikumlari o'quvchilari va ota-onalar uchun amaliy va nazariy ahamiyatga ega bo'lib, bolalar salomatligini saqlash va infeksiyon kasalliklarning erta oldini olishda muhim manba bo'la oladi.

Kalit so'zlar: Havo-tomchi infeksiyalari, ko'kyo'tal, epidemik parotit, bolalar infeksiyalari, klinik belgilari, tashxis, asoratlar, vaksinatsiya, profilaktika, bordetella pertussis, paramyxovirus.

Kirish

Havo-tomchi yo‘li bilan yuqadigan infeksiyalar, ayniqsa bolalar orasida keng tarqalgan va salomatlik uchun jiddiy xavf tug‘diruvchi kasalliklar sirasiga kiradi. Ko‘kyo‘tal (koklyush) va epidemik parotit (quloq yallig‘lanishi) kabi infeksiyalar, o‘z vaqtida aniqlanmasa va davolanmasa, jiddiy asoratlarni qoldirishi mumkin. Bu kasalliklarning klinik kechishi bolalarda kattalarga nisbatan og‘irroq bo‘lib, immun tizimning yetilmaganligi bunga asosiy omil hisoblanadi.

Ko‘kyo‘tal (Koklyush)

Etiologiyasi va tarqalishi

Ko‘kyo‘tal Bordetella pertussis bakteriyasi orqali yuqadigan infeksiyon kasallik bo‘lib, asosan havo-tomchi yo‘li orqali tarqaladi. Kasallik ayniqsa 5 yoshgacha bo‘lgan bolalar orasida yuqori uchraydi. Vaksina qamrovi past bo‘lgan hududlarda kasallik avj olishi mumkin.

Klinik kechishi

Ko‘kyo‘tal 3 bosqichda kechadi:

Katarral bosqich – yo‘tal, burun oqishi, yengil tana harorati ko‘tarilishi bilan boshlanadi.

Paroksizmal bosqich – xurujli, tutqanoqcha yo‘tal paydo bo‘ladi. Har bir yo‘tal xuruji oxirida chuqur nafas (ingrab olish) eshitiladi.

Yengillashish bosqichi – yo‘tal asta-sekin kamayadi, umumiy holat yaxshilanadi.

Asoratlari

- Pneumoniya
- Miya shishi
- Tutqanoq (sudorgi)

- Ko'krak qafasida qattiq og'riqlar

Davolash va profilaktika

Davolashda makrolid antibiotiklar (azitromitsin, eritromitsin) qo'llaniladi. Kislorod terapiyasi va simptomatik yordam ko'rsatiladi. Vaksinatsiya – eng samarali profilaktika usulidir. DTP vaksinasining o'z vaqtida berilishi kasallikdan himoya qiladi.

Epidemik Parotit

Etiologiyasi

Epidemik parotit – Paramyxovirus oilasiga mansub virus orqali yuqadigan o'tkir virusli kasallik bo'lib, parotid (quloq oldi) so'lag' bezlarining yallig'lanishi bilan xarakterlanadi.

Klinik belgilari

- Kasallikning inkubatsion davri 11–23 kun. Belgilari:
- Harorat ko'tarilishi (38–39°C)
- Yonoq va quloq oldi bezlarining shishishi va og'rishi
- Og'iz ochishda og'riq
- Ayrim holatlarda bosh og'rig'i, qusish, holsizlik
- Asoratlari
- Orxit (urug'don yallig'lanishi) – o'smir o'g'il bolalarda
- Menengit, ensefalit
- Panreatit
- Esitish nervi shikastlanishi (kam uchraydi).

Davolash va oldini olish

Maxsus davosi yo‘q. Simptomatik davolash: yotoq rejimi, og‘riq qoldiruvchi, tana haroratini tushiruvchi preparatlar. Profilaktika uchun MMR (qizamiq, qizilcha, epidemik parotit) vaksinasining ahamiyati katta. Vaksinatsiya qilingan bolalarda kasallik engil kechadi yoki umuman uchramaydi.

Bolalarda kechishining xususiyatlari

Bolalar organizmi yuqori sezuvchanlikka ega bo‘lib, kasalliklar ko‘pincha yengil emas, balki o‘rtacha yoki og‘ir shaklda kechadi. Ayniqsa emlanmagan yoki immuniteti pasaygan bolalarda bu infeksiyalar hayot uchun xavfli asoratlar bilan murakkablashishi mumkin.

Xulosa

Ko‘kyo‘tal va epidemik parotit – bolalar orasida keng tarqalgan, jiddiy klinik kechishga ega infeksiyon kasalliklardir. Vaqtida tashxis qo‘yish, to‘g‘ri davolash va eng muhimi – profilaktik vaksinatsiya orqali bu kasalliklarning oldini olish mumkin. Aholi orasida sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish va vaksinalar to‘g‘risida to‘g‘ri tushuncha berish sog‘lom avlodni shakllantirishda muhim omillardandir.

REFERENCES:

1. Karimov Sh.T., Toshpulatova D.M. Bolalar yuqumli kasalliklari. – Toshkent: Tibbiyot, 2019.
2. Ruzmetova D.N., Ismoilova M.M. Infeksiyon kasalliklar. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
3. World Health Organization (WHO). Pertussis (whooping cough) – Key facts. – <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/pertussis>
4. World Health Organization (WHO). Mumps virus – Fact sheet. – <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mumps>

5. Akilov M.H. Pediatriya. O'quv qo'llanma. – Toshkent: O'zMU nashriyoti, 2020.
6. CDC – Centers for Disease Control and Prevention. Pertussis (Whooping Cough) Clinical Overview. –
<https://www.cdc.gov/pertussis/clinical/index.html>
7. CDC. Mumps – For Healthcare Professionals. –
<https://www.cdc.gov/mumps/hcp.html>
8. Egamberdiyev M.E., Tadjibayeva G.X. Epidemiologiya asoslari. – Toshkent: Istiqlol, 2018.
9. Yunusxo'jayev A.Yu. Immunizatsiyaning ijtimoiy va tibbiy asoslari. – Toshkent: Tibbiyot, 2020.
10. Qodirova G.K. Virusli kasalliklar va ularning profilaktikasi. – Samarqand: SamMI nashriyoti, 2022.